

KAZAK TÜRKHESİNDE KELİME GRUBUNUN KAVRAMI VE TERİMİ ÜZERİNE

Akçarkın ABUOVA*

Özet:

Türk lehçelerinin yapıları bakımından ortaya çıkan benzerlik lehçelerinin, dil bilgisini inceleme metotlarında görülmemektedir. Özellikle, kelime gruplarının incelenişi açısından önemli anlayış farklılıkları vardır. Kazak Türkçesinin ve eski Sovyetler Birliğı'nin sınırları içerisinde kalan diğer Türk lehçelerinin dil bilgileri incelenirken; Rus gramerciliğinin inceleme metotların etkisi altında kalındığından bu farklılık ortaya çıkmaktadır. Metotların farklılığı işimizi bir hayli zorlaştırdıysa da Türk lehçelerinin farklı metotlarla ele alınması, Türkçenin imkânlarının ortaya konması bakımından belki de daha faydalı olmaktadır.

Anahtar kelimeler: Kazak Türkçesi, kelime gruplar, söz dizimi, kavram, terim, metod vb.

Abstract (Resumé):

There is a similarity in Turkic dialects whereas there are significant differences in the methods applied to research dialects. Especially, differences exist in collocations and phrases. These differences emerged in the research of dialects in Kazakh language and other Turkic languages in former USSR due to the influence of Russian grammarians. Even the research methods are different it gives the opportunity to research Turkic languages from different prospective.

Key words: Kazakh language, collocations, syntax, concept, term, method.

Kelime gruplarının esas alanı, cümle unsurları değildir, kelimelerdir. Kelimelerin birbirleriyle birleşmesi, dil bilgisinde kelime grupları adı altında ele alınmaktadır. **Kelime grubu dizimi;** ayrı kelimelerin, onların parçalarının, diğer kelimelerle ve birbirleriyle birleşme özelliklerini, birleşme usullerini, kelime gruplarının içeriğini (kelime grubu adı altında nelerin inceleneceğini) kapsar.

* Dr.

“Kazakçanın dil bilgisinde kelime grubunu (söz tirkesi), bazı bilim adamları cümle unsurlarının içerisinde incelerler. Onlar gruplaşan kelimeleri, kendi aralarındaki ilişkilere göre, “predikatifli olan” veya “predikatifli olmayan” diye ikiye ayırırlar. Yüklemli ilişkiyi bildiren unsurlar ise, cümlenin dil bilgisi açısından esasını oluşturan özne ile yüklemdir. Özne ile yüklem arasındaki yüklemli ilişkiyi yüklemnin şahıs ve zaman açısından taşıdığı anlam belirler. Predikatifli olmayan ilişkinin üç türü vardır. Onlar; nesne, yer tamlayıcısı ve zarftır. Bunların her biri kendi aralarında ayrı gramatik anlamları ifade ederler.” (S. Hasanova vs. 1996: 160-161)

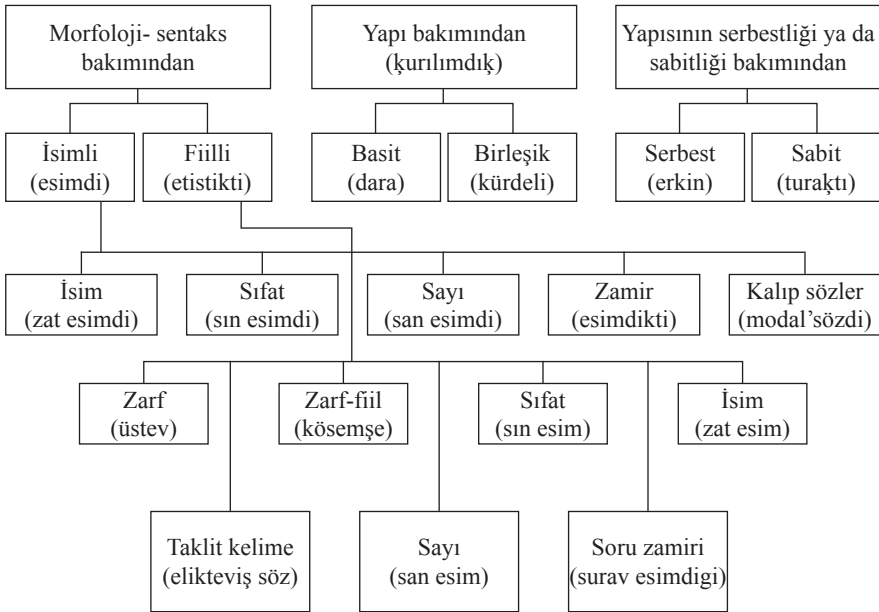
Kazakçanın kelime grupları, birbiriyle bağlantılarına göre isimli ve fiilli şeklinde iki ana kısma bölünür. İsim türünden kelime grubunda isimlerden oluşan sözlerin biri ana unsur olur, fiil türünden kelime grubunda da fiillerden oluşan sözlerin biri ana unsur olur.

İsim ve fiil türünden kelime gruplarının yapıları, biçimleri çeşitlidir. Bunların hepsini birleştiren ve birbirinden farklılıklarını gösteren unsur ise kelimelerin birbirleriyle bağlantı kurma yollarıdır. İsim ve fiil çeşidinden kelime grupları bu bağlantı kurma yollarına göre kendi aralarında birkaç gruba ayrılır.

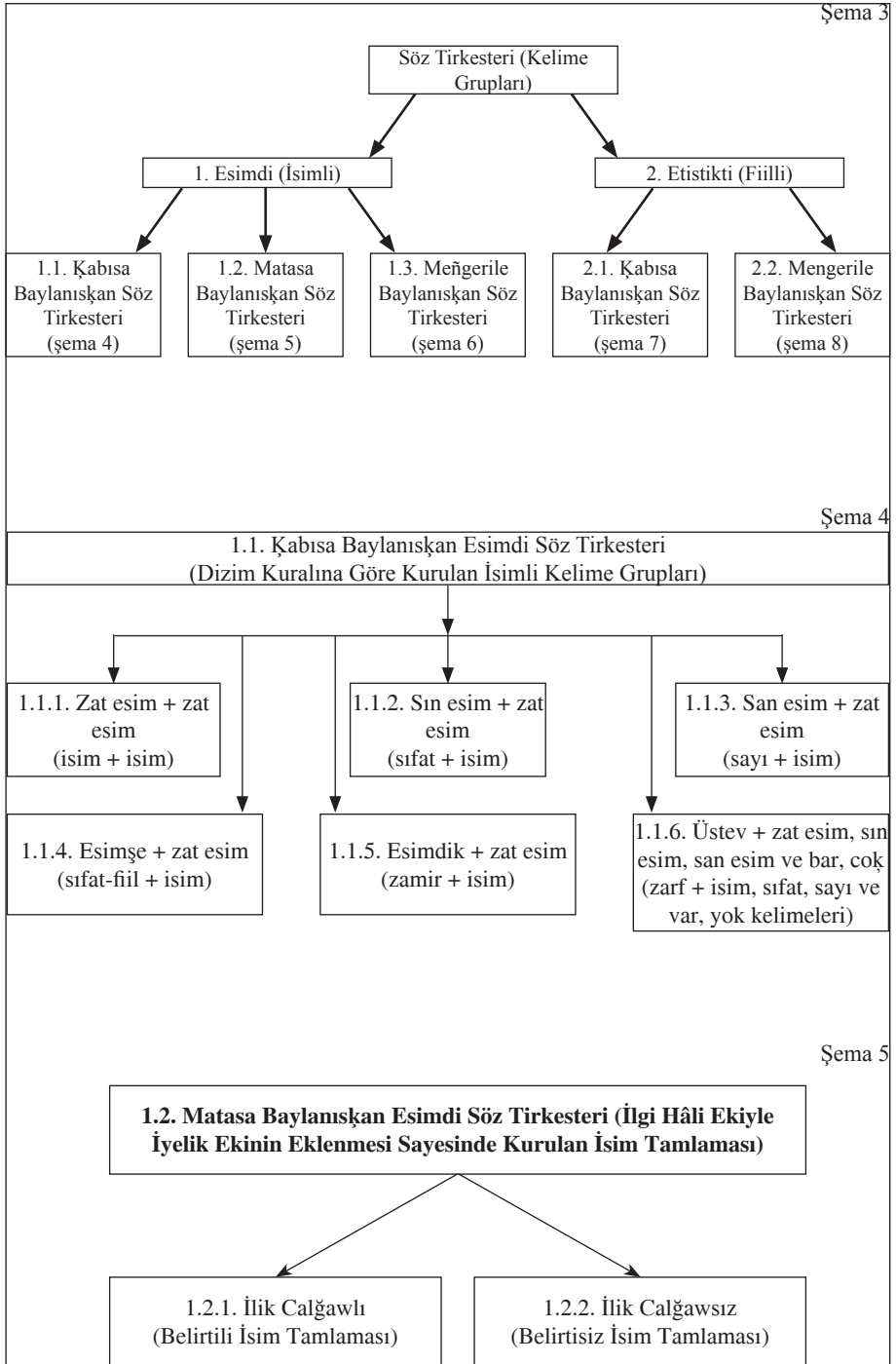
Kazakçanın dil bilgisinde kelime gruplarının şeması şu şekilde verilebilir. (M. Balakayev, T. Kordabayev 1961: 24-25; M. Balakayev, T. Sayrambayev 1997: 42-43; S. Hasanova vs. 1996: 180-188).

Şema 1

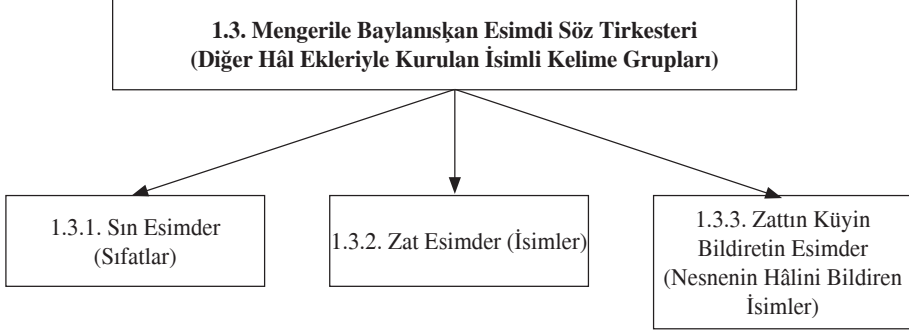
I. KAZAKÇADA KELİME GRUPLARININ TİPLERİ

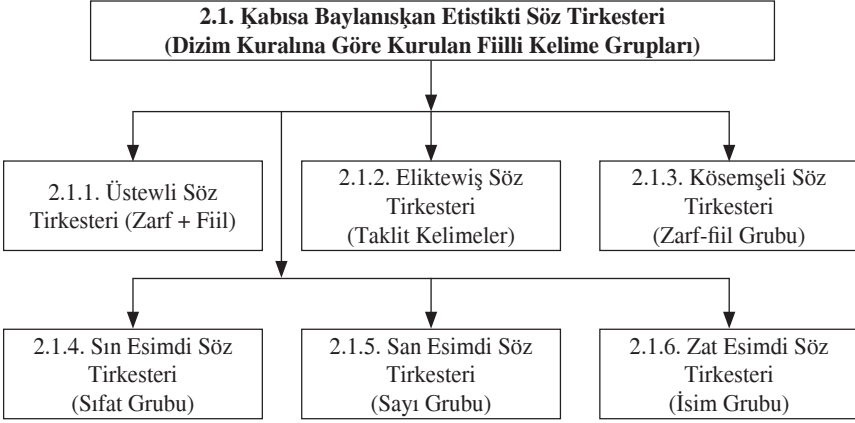
II. KELİMELERİN BİRBİRLERİYLE DİL BİLGİSİ AÇISINDAN BAĞLANMA TÜRLERİ					
Bağlanma türleri Karşılaştırma türleri	қыысуw	Matasuw	Meñgeruw	қабысуw	Canasuw
1	2	3	4	5	6
1. Kelimelerin birbirleriyle bağlanmalarına göre	Şahıs eki, dizim kuralı, entonasyon sayesinde kurulur.	İlgi hâl eki ile iyelik ekinin eklenmesi sayesinde kurulur.	Yönelme, yük-leme, bulun-ma, çıkma, vasıta hâl ekleri, edatlar sayesinde kurulur.	Kelimelerin dizim kuralına göre kurulur.	Kelimelerin yerleşme kuralına göre ve edatlar sayesinde kurulur.
2. İlişkilerine göre	Predikatıflı	Açıklayıcı	Yer tamlayıcı	Açıklayıcı, yer tamlayıcı	Yer tamlayıcı
3. Cümlede hangi kelimelerin arasında gerçekleştiğine göre	Özne ile yüklem	Açıklayıcı ile açıklanan kelime	Yer tamlayıcı, fiil	Açıklayıcı ile açıklanan kelime	Zarf, fiil
4. Cümleye ait hususlara sahip olup olmamasına göre	+	-	-	-	-
5. Kelime grubuna ait hususlara sahip olup olmamasına göre	-	+	+	+	+
6. Örnekler	Men keldim (Ben geldim.); Cel қattı (Rüzgâr sert.); Asan—student (Asan öğrenci.)	Künniñ sâwlesi (güneşin ışığı)	Colavşimen söylesuw (yolcuyla konuşmak), tawdan tüsu (dağdan inmek)	Üzdik student (başarılı öğrenci), caқsı mektep (iyi okul)	Tañıerteñ cüruw (sabah yürümek), ömir üşin küresuw (hayat için savaşmak)

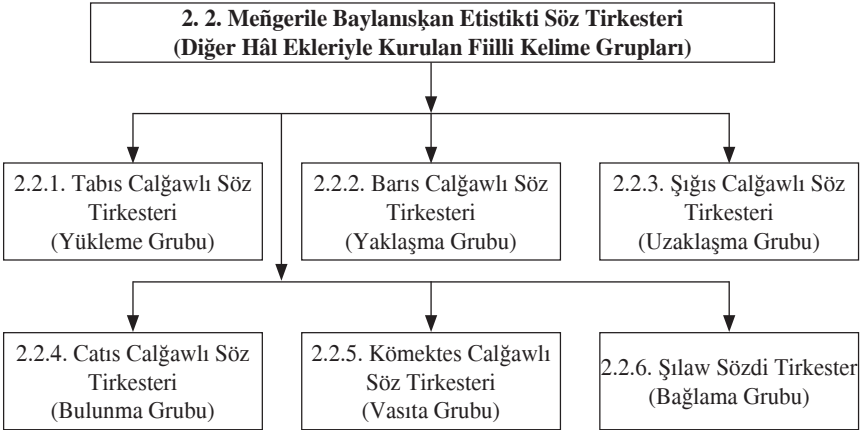
Şema 6

Şema 7

Şema 8

Bu şemalarda gösterildiği gibi, kelime grupları çeşitlerine göre kendi aralarında birkaç alt gruba ayrılmaktadır. İsimli kelime gruplarının tamlanan unsuru, her zaman isim soylu kelimedenden oluşur. İsimlerin bazıları kelime grubunu oluşturmak için kendi aralarında belirtisiz isim tamlamalarını kurarlar.

Kazak Türkçesindeki kelimelerin cümle içindeki birleşme şekilleri yukarıdaki şemada yer aldığı gibi beşe bölünür: 1) Kıyısuw; 2) Matasuw; 3) Meñgeruw; 4) Qabisuw; 5) Canasuw.

Kıyısuw¹: Sentaks bağlantılarında sık sık karşılaşılan türdür. Kıyısuw; cümledeki yüklem ve öznenin gramatik yapısına göre ya da gramatik anlamına göre şekillenir. Mesela: «**Men kördim uzun kıyın kulağanın** (Ben gördüm uzun kayın ağacının düştüğünü.) (Abay).» cümlesindeki «**men kördim** (ben gördüm)» kelime grubu kıyısuw şeklinde birleşmiştir. Burada «**men**» öznesinin birinci şahıs gramatik anlamıyla bütünleşerek «**kördim**» yüklemi de birinci şahıs ekiyle kullanılmıştır.

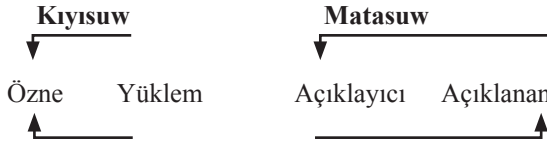
Matasuw²: Kelime grubunun içerisinde tamlayanın tamlanana ve tamlananın tamlayana doğru bağlanarak kelimelerin birbirleriyle ilişki kurmalarıdır. Böylece birbirleriyle **matasuw** şeklinde birleşen kelimelerden birisi ilgi hâli ekini alırken, ikincisi iyelik eki almaktadır. Mesela: **ağastıñ butağı** (ağacın dalı), **seniñ kitabıñ** (senin kitabın), **esiktiñ tutqası** (kapının kolu). “**Matasuw** ya da **kıyısuw**; belirtili isim tamlaması alan, **meñgeruw** da diğer hâl eklerini alan isim cinsinden kelime grubunun çeşitleridir. Belirtili isim tamlaması açıklayıcı kelime gruplarının arasında gerçekleşir.” (Ş. Bekturov, M. Sergaliyev 1994: 140-143; M. Balakayev, T. Sayrambayev 1997: 56-59) Bu kelime grubunun birinci unsuru ilgi hâli eki, ikinci unsuru ise iyelik eki alır.

Cümledeki kelimelerin bu şekilde birleşmesi, Kazakçanın ve diğer Türk lehçelerinin de dil bilimsel yapısında bulunan özelliklerden biridir. “Kazakçada bu tarzda birleşen kelime gruplarına birçok araştırmacı «**kıyısuw**» demektedir.” (İ. A. Batmanov 1940: 11-13; N. K. Dmitriev 1948: 205; A. N. Kononov 1956: 379) Ama bazı araştırmacılar, konuyu diğer dillerin diziliş biçimlerine göre ele alarak, «**meñgeruw**» diye adlandırmaktadırlar. **Matasuw** ile **kıyısuwun** bazı dış benzerliklerinin olduğu da bir gerçektir. Fakat, ikisi aynı değildir; ikisinin anlamı da, kelime grubu yapısı olarak yerine getirdiği faaliyet de farklıdır. Bunların esas farklılıkları şunlardır: “Kendi aralarında birleşen kelimelerin biri ikincisine bağımlı olarak biçimlenirse; ikincisi de, kendisiyle ilgili olan kelimeye bağlanmaktadır. Bunu başka şekilde anlatırsak, bir kelimenin belli bir ekte bulunmasına ihtiyaç duyan kelime, onun yanında, onunla birlikte söylenerek ona bağımlı olur.” (M. Balakayev, T. Kordabayev 1961: 35-36). Kazak Türkçesinde «**kıyısuw**» olarak adlandırılan ve sadece yüklemle öznenin meydana gelen, bununla birlikte yine Kazak Türkçesinde kelime grubu olarak da değerlendirilen bu yapılarda, özne yüklem açıklayıcısı durumunda olduğu için kelime grubu olarak değerlendirilmesi ve öznenin âdetla tamlayan durumda olması isabetli ve mantıklıdır. **Matasuwda** ise, yukarıda izah ettiğimiz durumun tam tersi

1 Kıyısuw : 1. Bir şeyin anlamı, yapısı, 2. Kesişmek.

2 Matasuw : Bağlamak.

söz konusu olup, bu defa **matasuw** bir cümle değil tam bir kelime grubudur. Mesela: **Meniñ karıdasım keldi** (Benim kız kardeşim geldi.); **Seniñ karıdasıñ keldi** (Senin kız kardeşin geldi.); **Onıñ karıdası keldi** (Onun kız kardeşi geldi.) vb. Burada iyelik eki alan öznelerle yüklem bağımlı olup ilgi hâli eki almış kelimeler onların açıklayıcı unsuru olmaktadır. Fakat, ortadaki kelimenin birinci, ikinci, üçüncü şahıs iyelik eki alması, onun açıklayıcısının hangi şahıs zamirini aldığına bağlıdır. O zaman iyelik eki alan kelimeler kendisine bağımlı kelimelerin semantik özelliklerine göre çeşitlenebilirler. **Matasuwu**, **kıyısuwla** kıyaslayarak aşağıdaki gibi şemalaştırabiliriz:

Belirtili isim tamlamasının (matasuw); kıyısuwdan ayrı ele alınması gerektiği, Kazakçanın ve diğer Türk lehçelerinin de cümle yapısında bulunan dizim özelliklerinin doğru tespit edilmesinden kaynaklanır. Böyle yapmadan, **ağastıñ capırağı** (ağacın yaprağı), **meniñ coldasım** (benim yoldaşım) biçimindeki kelime gruplarını sadece aldıkları ekler ve kaç tane kelimenin ek olarak birleştiğine bakarak araştırdığımızda, onları kendi grubu içerisinde ele almadan, bir kelimenin yapısal görünüşünün diğer kelimelerle birleşmesindeki anlam bilimi ilişkisi bakımından incelemiş oluruz. Böylece o gruptaki birinci kelimenin (ilgi hâli almış kelimenin) ikinci kelimeye (iyelik ekli kelimeye) bağımlılığı ortaya çıkar. Bunun için, kelimelerin tümüne dikkatle yaklaşılmalıdır.

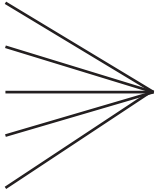
Matasuw yani belirtili isim tamlaması yapısındaki (**Ahmettiñ inisi** [Ahmet'in erkek kardeşi] vb.) bir kelime grubu, diğer kelime gruplarıyla da zincirleme olarak birleşebilir. Mesela:

1. Ahmettiñ inisi	(Ahmet'in erkek kardeşi);
2. Ahmettiñ inisiniñ paltosı	(Ahmet'in erkek kardeşinin paltosu);
3. Ahmettiñ inisinin paltosınıñ tüymesı	(Ahmet'in erkek kardeşinin paltosunun düğmesi);
4. Ahmettiñ inisiniñ paltosınıñ tüymesiniñ bawı	(Ahmet'in erkek kardeşinin paltosunun düğmesinin iliği).

Bunun gibi belirtili isim tamlamalarında, zincirli birleşmenin (**Ahmettiñ inisi, inisiniñ paltosı...**) son kelimesi ondan önce gelen kelimeyle ilgi hâli şeklinde birleşmiş, başka kelimelerle yine aynı sentaks bağlantılarını kurmuş, üç dört basamaklı grup oluşturulmuştur. Bu grubun ilk ve son kelimelerinin dışındaki kelimeler, hem açıklanan hem açıklayıcı olup hepsi birleşerek kendi aralarında belirtili isim tamlaması kuran bir cümle grubu oluşturmaktadır. “İzafet yapısındaki kelime gruplarını birbirleriyle birleştiren dil bilgisel birimler; ilgi hâli eki ve iyelik ekleridir.” (M. Balakayev, T. Sayrambayev 1997: 58)

Қабисуw³: Tamlayan unsur tamlanan unsurla eksiz, yan yana gelerek bir kelime grubu oluşturur. “Қабисуw şeklinde gruplaşan kelimeler çoğu zaman yerlerini kolay kolay değiştirmezler. Ama bazı kelimeler cümle içinde yer değiştirip tamlayan kelimedenden uzağa yerleşebilirler. Bu gibi mesafeli gruplaşmaya Kazak dil bilgisinde **canasuw**⁴ denilmiştir.” (M. Balakayev, T. Kordabayev 1961: 22-23.)

Қабисуw, diğer Türk lehçelerinde ve Kazakçada, çok sıkça kullanılan kelime grubudur. “Eęer belirtili isim tamlamasında; tamlanan kelime, tamlayan kelimenin gramatik anlamına, biçimine yaklaşarak, gerekli ekler eklenerek bağlanırsa, **matasuw** ya da **mengeruw** olur. Ama; belirtilsiz isim tamlamasında kelimeler kendi aralarında hiçbir ek almadan birleşerek, **kabisuwu** oluşturur. Buna göre birleşen kelime gruplarının gramatik bir bağlantı usulü, kelimelerin bir diziliş kuralı vardır.” (M. Balakayev, T. Kordabayev 1961: 22-23) Belirtisiz isim tamlamasının, **kabisuwun** isim cinsli kelime grubu yapısı da çeşitlidir. Onun birinci unsuru isim, sıfat, sayı, sıfat-fiil ve işaret zamirinden oluşur; ikinci unsuru ise isim olur. Bunun için şu örnekleri verebiliriz:

İsim		cibek oramal (ipek eşarp)
Sıfat		akıldı bala (zeki çocuk)
Sayı		toğızınşı mektep (dokuzuncu okul)
Sıfat-fiil		orındalęan arman (gerçekleşen hayal)
İşaret zamiri		mına ęala (şu şehir)

Kazakçada «**meңgerile baylanışkan söz tirkesteri** (diğer hâl eklerini alan isim soyundan kelime grupları)» özelliklerini, onların yapısından ayırt edebiliriz. Tamlayan kelime yönelme, çıkma, yükleme, bulunma, vasıta hâl eklerinden birisini alır. Tamlanan kelime ise o eklerdeki kelimenin ihtiyaç duyduğu fiil ya da isimden oluşur. Hâl ekleri, kelimeleri birbirleriyle birleştirerek çeşitli sentaks yapıları oluşturur.

Bu kelime gruplarının birleşmesine Kazakçada «**meңgeruw**»⁵ denir. Kazakçada **mengeruw** şeklinde isimlerin isimlerle birleşmesi, fiilli gruplarda olduğu gibi, hem semantik hem sentaks bakımından çok fazla görülmez. Bunu anlamak için örneklere baş vuralım: «**Ketti, keldi** (Gitti, geldi.)» gibi fiillere baktığımızda, onlar semantik bakımdan ne kadar anlaşılabilir, daha iyi anlaşılabilirler için başka unsurlara da ihtiyaç vardır. Anlamı tam olarak vermek için «**ketti, keldi**» fiillerinin önünde kimin gittiğini, kimin geldiğini ve nereye gittiğini, nereden geldiğini göstermek gerekir. Mesela: «**Askar ęalaęa ketti** (Askar şehre gitti.)», «**Asan awıldan keldi** (Asan köyden geldi.)». Buradaki kelimeler, birbirine ihtiyaç duyarak, birbiriyle uyumlu şekilde birleşmiştir. Bunun esasını «**ęalaęa ketti, awıldan keldi**» biçimindeki «**meңgeruw**» fiil cinsli kelime grubu oluşturmuştur. Bunun gibi isim soylu kelime grubunda, «**tüsiniksiz**» ismini, yüklem olarak ele aldığımızda, onunla bağlantı kuran öznenin

3 қабисуw: Yapışmak, birleşmek.

4 Canasuw: Yaklaşmak.

5 Meңgeruw: Kapsamak, öğrenmek.

yokluğu hissedilir. «**Aytkanıñ mağan tüsiniksiz** ([Senin] Dediklerin bana anlamsız.)» gibi bir cümlede «**tüsiniksiz**» kelimesi tek başına «**mağan** (bana)» kelimesiyle doğrudan birleşmeye ihtiyaç duymaz. Fakat «**Aytkanıñ mağan tüsiniksiz.**» cümlesi, «**meñgeruw**» şeklinde bağlanan isim cinsli kelime grubunu oluşturmuştur. İsimlerin böyle birleşmesi tek kelimenin direkt semantik anlamından ortaya çıkmaz, genel cümlenin anlamından, söylenecek olan düşünceye kadar cümlenin yüklemine eklenen isimlerin gerekli olmasından ortaya çıkar. Bu nedenle Kazakçada «**mengeruw**» ile birleşen isim cinsli kelime gruplarıyla çok sık karşılaşılmaz ve tüm isimlerin hepsi bu gibi kelime gruplarının tamlanan kelimesi olamaz. İsimlerin içinde öznenin hâlini, durumunu anlatan kelimeler; isim cinsli kelime grubunun tamlanan kısmı olarak sıkça kullanılır.

Kazakçadaki fiil soylu kelime gruplarının gramatik dayanağı fiildir ve bu nedenle diğer kelimeler fiilin etrafına toplanır. Fiillerle isimlerin tüm çeşitleri, edatlar, zarf-fiiller, edatlı isimler birleşirler. Oysa, bu kelimelerin fiillerle birleşme durumu, birleşme usulü ile biçimi ve aralarındaki semantik ilişkileri de çeşitlidir. Pek çok isim, fiillerle hiçbir ek almadan birleşir. Dolayısıyla, böyle fiillerle isimlerin birbiriyle birleşmesine yine «**qabısuw**» denir. İsimler fiillerle kelime grubu olarak yönelme (datif), bulunma (lokatif), çıkma (ablatif), vasıta (instrumental), yükleme (akuzatif) hâl ekleri alarak birleşir. Kazak sentaksında birleşmenin bu türüne «**meñgeruw**» denir.

Kazakçada fiiller, diğer kelimelerle bağlanma özelliklerine göre:

1) «**Qabısa baylanısqan etistikti söz tirkesteri**»; 2) «**Meñgerile baylanısqan etistikti söz tirkesteri**» diye iki ana gruba ayrılır. Kazakçada bu iki ana grup, anlamlarına göre pek çok alt gruba ayrılır (s. 37, şema 7 ve 8).

Türkiye gramerciliğindeki kelime gruplarının Kazak gramerciliğindeki genel karşılıkları şöyledir:

Türkiye Türkçesi	Kazak Türkçesi
1. İsim Tamlaması	« Matasa Baylanısqan Söz Tirkesteri »
2. Sıfat Tamlaması	« Qabısa baylanısqan sın esimdi söz tirkesteri » kavramı birbirinin tam karşılığı değildir. Türkiye gramerciliğindeki « Sıfat tamlaması » başlığı altında incelenen « Sayı sıfatları », Kazakistan gramerciliğinde « Qabısa baylanısqan san esimdi söz tirkes-teri » başlığı altında ele alınmaktadır ve bunun gibi « soru, işaret ve belirsizlik sıfatları » ise, « Qabısa baylanısqan esimdikti söz tirkes-teri » başlığı altında incelenmektedir.
3. Sıfat-Fiil Grubu	« Qabısa baylanısqan esimşeli söz tirkesteri »
4. Zarf-Fiil Grubu	« Qabısa baylanısqan etistikti kösemşeli söz tirkesteri »
5. İsim-Fiil Grubu	« Qabısa baylanısqan etistikti zat esimdi söz tirkesteri »

6. Tekrar Grubu	« Қабиса байланışқан етістікті еліктевіш сөз тіркестері (ses taklidi kelime grubu)» ve « Түздекті тіркестер » bölümünün içindeki « Қосарlı есім-дер тобы (tekrarlanan isim grubu)»nda ele alınmaktadır.
7. Edat Grubu	« Меңгеріле байланışқан етістікті ышлав сөзді тіркестері »
8. Bağlama Grubu	Kazak gramerciliğinde bir kelime grubu olarak değil, cümle unsurları içerisinde « Біріңғай мүшелерді байлаңыратын жалғавлықтар (Aynı cinsten oluşan cümle unsurlarını bağlayan edatlar)» başlığı altında ele alınmaktadır.
9. Unvan Grubu	Kazak gramerciliğinde unvan grubu bir kelime grubu olarak ele alınmaz. Genel olarak morfolojinin « zat esim (isim)» bölümünde; anlamına göre isimler sınıflandırılırken bu tür özel isimlerden oluşan kelimeler grubuna « calkı esim (özel isim)» denilir ve bu başlık altında incelenir. Ama söz diziminde bir tek cümle unsurları içindeki « bastawış (özne)» bölümünün « kürdeli bastawıştar (birleşik özne)» başlığı altında söz konusu olabilmektedir.
10. Birleşik İsim Grubu	Türkiye gramerciliğinde «birleşik isim» bir kelime grubu sayılırken, Kazak gramerciliğinde bu bir kelime grubu kabul edilmez.
11. Ünlem Grubu	Kazak gramerciliğinde cümle içinde « Сөйлемдегі оқшав сөздер (Cümle dışı unsurlar)» bölümünde ele alınmaktadır.
12. Sayı Grubu	Türkiye Türkçesinde sayı grubu adı verilen kavramın karşılığı, Kazak Türkçesinde morfoloji bölümünde « kürdeli san esimder » terimiyle karşılanmaktadır. Türkiye Türkçesinde sayı grupları, bir kelime grubu olarak kabul edilirken, Kazak Türkçesinde bu tür yapılar « söz тіркесі (kelime grubu)» olarak değerlendirilmez.
13. Birleşik Fiil Grubu	Kazakçada « tüздекті тіркес » bölümünün içinde “ Күрделі Етістіктер тобы ” ve “ Есім мен Көмеңші етістіктер тобы ” başlıkları altında ele alınır.
14. Kısaltma Grupları	Türkiye gramerciliğinde çoğunlukla ayrı bir başlık halinde ve “ Кысартма Груплары ” olarak değerlendirilen kelime grupları Kazak gramercilerinde ayrı bir başlık altında değil, “ Меңгеріле Байлаңышқан Есімді Сөз Тіркестері ” bölümü içinde ele alınmaktadır.

Yapılar bakımından ortaya çıkan benzerlik her iki lehçenin dil bilgisini inceleme metotlarında görülmemektedir. Özellikle, kelime gruplarının incelenişi açısından önemli anlayış farklılıkları vardır. Kazak Türkçesinin ve eski Sovyetler Birliđi'nin sınırları içerisinde kalan diğer Türk lehçelerinin dil bilgileri incelenirken; Rus gramerciliğinin inceleme metotların etkisi altında kalındığından bu farklılık ortaya çıkmaktadır. Metotların farklılığı işimizi bir hayli zorlaştırdıysa da Türk lehçelerinin farklı metotlarla ele alınması, Türkçenin imkânlarının ortaya konması bakımından belki de daha faydalı olmaktadır. İki farklı metodun da birbirinden yararlanması gerekmektedir. Bu farklılıklar, ileride yapılacak olan çalışmalarda ve yazılacak olan eserlerde yol gösterici olabilir. Dolayısıyla dilimizin daha ileri düzeyde, daha iyi araştırılması için farklı metotları bir zenginlik olarak kabul edebiliriz. Biz, karşılaştırma yaparken söz dizimi aynı olduğu için, çoğu zaman kullanılan dil bilgisi terimlerini ve inceleme konusundaki farklı yaklaşımları değerlendirmek durumunda kalabilmekteyiz.

Kaynaklar:

- S. HASANOVA, T. ABDİĞALİYEVA, K. KASABEKOVA, B. ŞALABAYEV: Kesteli Grammatika, Almatı, 1996, s. 160-161.
- M. BALAKAYEV, T. KORDABAYEV: azirgi aza Tili, Almatı, 1961, s. 24-25.
- M. BALAKAYEV, T. SAYRAMBAYEV: azirgi aza Tili (Söz Tirkesi men Cay Söylem Sintaksisi), Almatı, 1997, s. 42-43.
- Ş. BEKTUROV, M. SERGALİYEVA: aza Tili, Bilim yay., Almatı, 1994, s. 140-143.
- İ. A. BATMANOV: Sposobi Vırajenıya Sintaksişeskih Otnoşeniy v Kirgizkom Yazıke, Frunze, 1940, s. 11-13.
- N. K. DMİTRİEV: Grammatika Başkirkosgo Yazıka, M-L., 1948, s. 205.
- KONONOV: Grammatika Sovremennogo Turetskogo Literaturnogo Yazıka, M-L., 1956, s. 379.